

Какво се случва с политиката за реагиране на промени в климата в България?

Екстремни прояви на времето в региона и в България – нетипични за сезона температури, силни ветрове, градушки, наводнения, напомнят за променящия се климат на планетата и необходимостта от действия за реагиране на климатичните промени. Затова, макар фокусът на вниманието да остава върху кризисната ситуация поради световната пандемия от коронавирус, продължават и действията за осъществяване на съответни политики. Все повече тези действия се комбинират с, и се включват в плановете за пост-пандемичното развитие. Пример за това на международно ниво е декларацията от 3 май т.г., адресирана до държавните лидери, подкрепена от ООН и над 1300 институционални инвеститори, представляващи активи на стойност 35 трилиона долара. В тази декларация се извеждат 5 основни точки за устойчиво възстановяване от кризата, 3 от които са директно свързани с политиките за реагиране на промени в климата: „Изпълнение на Парижкото споразумение, за да се избегнат бъдещи хуманитарни кризи.“; „Ангажимент за въглеродна неутралност до 2050 г. за получателите на държавна помощ.“; Приоритизация на беземисионни решения и технологии, а не високовъглеродни сектори.“ (Investor Agenda. Декларация на институционалните инвеститори от 3 май 2020 г.: https://theinvestoragenda.org/wp-content/uploads/2020/05/FINAL-THE-INVESTOR-AGENDA_-A-SUSTAINABLE-RECOVERY-FROM-COVID-19-CLEAN_v1.pdf). На европейско ниво, председателят на Европейската комисия (ЕК) Урсула фон дер Лайен в реч, произнесена на 13.05.2020 г. на пленарното заседание на Европейския парламент за новата многогодишна финансова рамка (МФР), собствените ресурси и Плана за възстановяване, каза: „Рано или късно нашите учени и изследователи ще намерят ваксина срещу коронавируса. Срещу изменението на климата обаче ваксина няма. Затова сега Европа трябва да инвестира в едно чисто бъдеще.“ (https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/bg/SPEECH_20_877). Поредни стъпки в тази посока са представените от ЕК:

- на 20 май - стратегия „[От фермата до трапезата](#)“ за повишаване на устойчивостта на продоволствените системи и стратегията на [ЕС за биологичното разнообразие до 2030 г.](#) за защита на уязвимите природни ресурси на нашата планета;

- на 27 май – предложение за бюджет на Европейския съюз (ЕС) (https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/about_the_european_commission/eu_budget/1_en_act_part1_v9.pdf) и

Проектът “Граждани и експерти за прилагане на зелените закони”, се изпълнява с финансовата подкрепа на Исландия, Лихтенщайн и Норвегия по линия на Финансовия механизъм на ЕИП. Основната цел на проекта е чрез повишаване на ангажираността на гражданите с околната среда и участието им при формулирането на политики да постигнем балансирано развитие и устойчиво използване на природните ресурси.

„Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Фонд Активни граждани България по Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение за изследователски практики и при никакви обстоятелства не може да се приема, че той отразява официалното становище на Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство и Оператора на Фонд Активни граждани България. www.activecitizensfund.bg

документ „Моментът на Европа: Възстановяване и подготовка за следващото поколение“, включващ редица нови инструменти и механизми, в който политиките за реагиране на промени в климата са хоризонтално интегрирани чрез осигуряване на “25% от европейския бюджет за климатични инвестиции“ (<https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/communication-europe-moment-repair-prepare-next-generation.pdf> , стр. 6).

В България темата за политиките за реагиране на промени в климата рядко е в центъра на общественото внимание, но в последните месеци тази тема остава съвсем встрани, и то не само заради пандемията от коронавирус. Отговор на въпроса какво се случва с тези политики у нас търсим в настоящия анализ предвид и на това, че настоящата 2020 година е специална по отношение на политиката за реагиране на промени в климата в България: в края на тази година изтича втората фаза на договорената по Протокола от Киото международна търговия с квоти на емисии парникови газове. В тази търговия държавите участват на базата на тяхното общо количество емисии за година, а квотите се определят спрямо количествата емисии през 1990 г., за България – през 1988 г. Тъй като до момента общото количество емисии парникови газове на страната не превишава, даже е доста под това през 1988 г., България разполага със свободни квоти, които продава и получава съответно приходи. Така например, съгласно документа на министерството на околната среда и водите (МОСВ) „Цели на администрацията“, „Генерирани през 2019 г. приходи за България от продажби чрез търг на квоти за емисии на парникови газове в размер на 881 млн. лв.“ (<https://www.moew.government.bg/bg/ministerstvo/strategicheski-celi/prioriteti-za-2020/celi-na-ministerstvoto-na-okolnata-sreda-i-vodite-za-2020-g/> - стр. 16). От друга страна, в последния одобрен от ЕК вариант на българската оперативна програма „Околна среда“ (ОПОС) четем, че „Средствата от фондовете на ЕС ... за периода 2014-2020 г. ще бъдат насочени към постигането на тематична цел 6 „Съхраняване и опазване на околната среда и насърчаване на ресурсната ефективност“ (93,14%) и тематична цел 5 „Насърчаване на адаптацията към изменението на климата и превенцията и управлението на риска“ (4,17%) чрез реализиране на съответните инвестиционни приоритети, както и за техническа помощ (2,69%).“ (https://www.eufunds.bg/sites/default/files/uploads/opos/docs/2019-11/OPOS_2014-2020-Izmenenie2019-BG.pdf - стр. 32). При липсата на други източници за финансиране и при такова разпределение на средствата по ОПОС – само малко над 4% за мерки, свързани с климатичните политики, буди недоумение фактът, че на 20.05. т.г. „Министерският съвет прие решение за изменение на Оперативна програма „Околна среда 2014 - 2020 г. ... С одобреното изменение на програмата 69 853 000 лв. се пренасочват към оперативна програма „Иновации и конкурентоспособност 2014-2020 г.“ (<https://www.government.bg/bg/prestentat/zasedaniya-na-ms/dneven-red-na-zasedanieto-na-ministerskiya-savet-na-20-05-2020-g>). Още повече, че още през април т.г. „Чрез подкрепата от Европейската комисия, България успя да мобилизира финансов пакет от над 870 млн. лева от оперативните програми за периода 2014-2020 г. за справяне със социално-икономическите последици от пандемията“ (<https://www.eufunds.bg/bg/node/4407>)!?

МОСВ е българската институция, която е натоварена със задачата да формира и работи за осъществяване на национална политика за реагиране на промени в климата, е министерството на околната среда и водите. Освен горният, дали и как това Министерство изпълнява тази задача говорят и следните факти:

1. В един от стратегическите документи на МОСВ за 2020 г. – „Приоритети в националната политика за опазване на околната среда“ (<https://www.moew.government.bg/bg/ministerstvo/strategicheski-celi/prioriteti-za-2020/prioriteti-v-nacionalnata-politika-po-opazvane-na-okolnata-sreda-prez-2020-g/>) има приоритет „Намаляване на неблагоприятното въздействие върху човешкото здраве, екосистемите и националното стопанство, предизвикано от изменението на климата.“. Предвидените конкретни действия по този приоритет (на страници 15-18 в цитирания по-горе документ „Цели на администрацията“), обаче, основно са насочени към транспониране на действащи европейски директиви, които много скоро ще претърпят съществени промени или ще бъдат заменени от други в съответствие с новите политики на ЕС за периода 2021-2030 г. Единствената връзка с тези нови политики е намерението за „Участие на България в

преговорния процес на европейско ниво по приемането на предложения от ЕК през февруари т.г. „Закон за климата“. Като цяло, в стратегическите документи на МОСВ не намираме актуални, необходими и важни за България действия за реагиране на промени в климата – например, такива в изпълнение на Националната стратегия за адаптиране към климатичните промени.

2. От „Зелени закони“ свързваме ефективното осъществяване в България на политики за реагиране на промени в климата с приоритетното им интегриране в националните програмни документи за използване на средства от европейските фондове. В предишни анализи констатирахме, че такова интегриране в настоящия програмен период 2014-2020 г. се случва повече на хартия, отколкото реално. За да проследим как това ще се случва в оперативните програми (ОП) на България за следващия финансов период на ЕС 2021-2027 г., през м. март т.г. от „Зелени закони“ изпратихме писма до Управляващите органи (УО) на 4 от настоящите ОП. Избрахме за целта ОП „Околна среда“, Програмата за развитие на селските райони, ОП „Региони в растеж“, ОП „Транспорт и транспортна инфраструктура“, тъй като съответните министерства - МОСВ, МЗХГ, МРРБ, МТИТС, следва да имат ключова роля по отношение на политиките за реагиране на промени в климата. Конкретното питане беше за участието на представители на НПО в тематичните работни групи (ТРГ) за изготвяне на новите програмни документи. Няма да коментираме подробно различния подход за отговор на поставения въпрос (предоставяне само на списък на организации заради Директивата за защита на личните данни; разграничаване на "юридически лица с нестопанска цел в общественополезна дейност" и "юридически лица с нестопанска цел в частна полза", като за вторите е отправена допълнителна покана за включване в ТРГ). От отговорите се вижда, че при състав на ТРГ от порядъка на 150-200 души, представители на НПО са 10-15, но само 2-3 от тях са от организации с компетенции в сферата на политиките по изменение на климата. В допълнение, прегледахме първите работни варианти на новите ОП - те представляват интерес доколкото отразяват намерения за осъществяване на политики към момента. В първия работен вариант за ОП „Околна среда“ 2021-2027 г. (ОПОС, https://www.eufunds.bg/sites/default/files/uploads/opos/docs/2020-04/OPE_2021-2027_ver.1_draft_BG.pdf) мерки от политиките за реагиране на промени в климата са заложили минимално и то с оглед на „приетия през 2014 г. законодателен пакет „Климат и Енергетика“, т.е. тези мерки не отразяват новите политики на ЕС.

Горните факти дават основание за неудовлетвореност относно осъществяването на национална политика за реагиране на промени в климата в България съобразно с рисковете от отрицателни ефекти за хората и икономиката от тези промени у нас в последните години. Предвид и на необходимостта от навременни действия за справяне с кризата поради пандемията от коронавируса, правилният подход е подходящото съчетаване на действия и за реагиране на промени в климата, и за възстановяване след пандемията,

Проектът "Граждани и експерти за прилагане на зелените закони", се изпълнява с финансовата подкрепа на Исландия, Лихтенщайн и Норвегия по линия на Финансовия механизъм на ЕИП. Основната цел на проекта е чрез повишаване на ангажираността на гражданите с околната среда и участието им при формулирането на политики да постигнем балансирано развитие и устойчиво използване на природните ресурси.

„Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Фонд Активни граждани България по Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение за изследователски практики и при никакви обстоятелства не може да се приема, че той отразява официалното становище на Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство и Оператора на Фонд Активни граждани България. www.activecitizensfund.bg

прилагайки оптимално за условията в България европейските инициативи и механизми. От „Зелени закони“ продължаваме да следим и анализираме ситуацията предвид на това, че след одобряване от Европейския съвет на предложените от ЕК бюджет на ЕС и План за възстановяване, всяка страна членка ще има само няколко месеца за изготвяне и представяне на своя национален план за възстановяване. И въпреки много краткото време, този План трябва да се основава на стратегия за развитие на страната в кратко-, средно- и дългосрочен план - стъпвайки на новите европейски документи, в частност тези от Европейската Зелена сделка, отчитайки нововъзникнали обстоятелства и осъществявайки съответна национална политика за реагиране на промени в климата.